

**MUZEUM
ZIEMI RAWICKIEJ**

Ratusz w Rawiczu

od 1973 roku stanowi siedzibę Muzeum Ziemi Rawickiej. Historia zabytkowego obiektu, obecnie jednego z najstarszych budynków w mieście, sięga połowy XVIII stulecia. W 1753 roku z inicjatywy ówczesnej właścicielki Rawicza, Katarzyny z Sapiehów Sapieżyny, przedstawiciele mieszczan na czele z burmistrzem oraz starszymi cechów zawarli pisemną umowę z architektem Leopoldem Ostritzem z Trzebnicy, który zobowiązał się „postawić z gruntu nowy ratusz i doprowadzić budowę aż pod dach”. Większość prac budowlanych wykonali pod jego nadzorem sami rawiczanie, ponieważ w mieście rozwijającym się jako prężny ośrodek rzemiosła, nie brakowało wykwalifikowanych czeladników. Postawienie w stanie surowym gmachu murowanego z cegły, kamieni i gliny trwało kilkanaście miesięcy. Do budowy stropów sprowadzano drzewo aż z okolic Żmigrodu i Wąsosz. Obecnie, wchodząc do ratusza, w holach na parterze i piętrze nadal można zobaczyć oryginalną konstrukcję z potężnych dębowych bali. Mansardowy dach budowli zwieńczyła czworoboczna wieża zegarowa. We wrześniu 1754 roku na jej szczycie został zamontowany wiatrowskaz z herbem miasta, a poniżej – zgodnie z tradycją – połączona kula. Zawartość ratuszowej „kapsuły czasu” odkryto podczas remontu w latach 60. XX wieku – był w niej zbiór kilku monet z czasów saskich oraz łaciński, wierszowany rękopis na arkuszu papieru czerpanego, opisujący dzieje miasta i budowy ratusza. Druga metalowa kaseta odnaleziona w kuli zawierała monety, dokumenty i egzemplarze lokalnej prasy z 1885 roku. Obecnie są to cenne muzealia, prezentowane na ekspozycji stałej.

Uroczyste poświęcenie i oddanie do użytku barokowego ratusza odbyło się 25 listopada 1756 roku, w dniu św. Katarzyny Aleksandryjskiej, patronki dziedziczki miasta i fundatorki obiektu. Od początku ratusz był siedzibą tzw. „trzech porządków miejskich” – w „małej i wielkiej sali radzieckiej” na piętrze obradowali rajcy z burmistrzem, wójt, ławnicy, starszyzna cechowa. Parter miał charakter mniej reprezentacyjny. Znaczną powierzchnię zajmowała otwierana na przestrzał sieć z wagą miejską, składnicą towarów i straganami. Prowadziły do niej dwie bramy, od strony zachodniej oraz wschodniej. Do współczesności zostało zachowane tylko główne wejście z zachodu, ozdobione arkadowym portalem z płaskorzeźbionym kartuszem herbowym Katarzyny Sapieżyny. Pozostałością bramy w fasadzie wschodniej jest szeroka wnęka okienna, nad którą widnieje rokokowy kartusz z herbem Rawicza i datą 1754. Ciekawostką jest fakt, że pierwotnie budynek posiadał w sumie sześć wejść ze wszystkich stron. Mieściły się w nim między innymi: wartownia stróżów nocnych, areszt, komora celna, pomieszczenie z sikawką strażacką. W 1783 roku na ratuszowej wieży został zamontowany pierwszy na terenie Wielkopolski piorunochron. Przez cały okres zaboru pruskiego, następnie w dwudziestolecu międzywojennym i latach okupacji ratusz pełnił funkcję siedziby najważniejszych lokalnych instytucji – magistratu, urzędu podatkowego, kasy miejskiej, biura meldunkowego, posterunku policji z aresztem. W sali posiedzeń rady miejskiej odbył się w 1865 roku pierwszy publiczny egzamin maturalny. W tym samym budynku goszczono dwóch prezydentów Polski – w 1929 oraz 2017 roku, parlamentarzystów, znanych polskich i zagranicznych artystów.

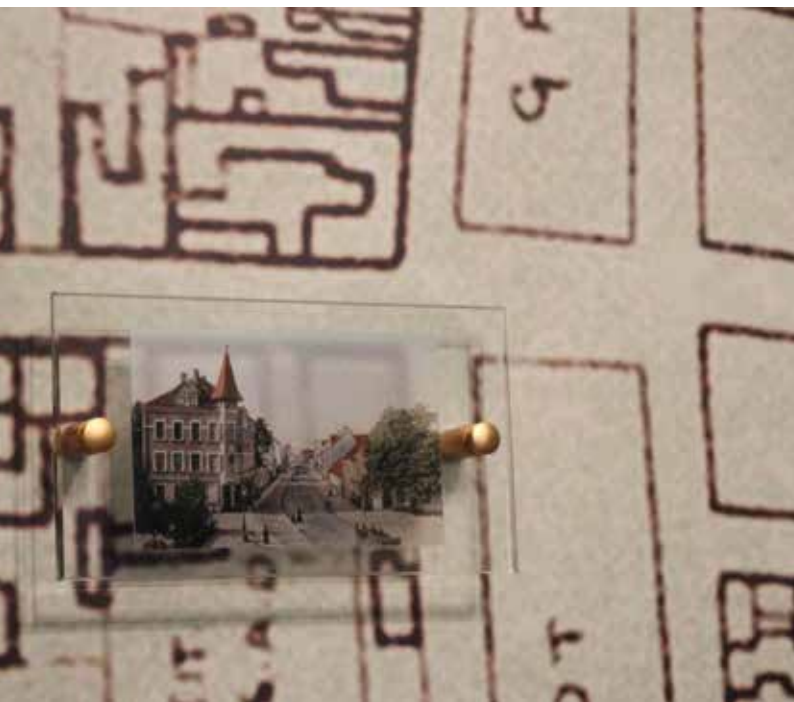
Ekspozycja stała

Ekspozycja stała Muzeum Ziemi Rawickiej, zaaranżowana w nowej formie w 2018 roku, zajmuje obecnie część parteru ratusza i jest podzielona na segmenty – wystawy tematyczne dokumentujące wybrane zagadnienia z historii Rawicza oraz regionu. Poszczególne wystawy łączy symboliczna „wędrowka w czasie”, odbywana przez zwiedzających oglądających najpierw pamiątki kultury ludowej mikroregionu Hazów (Sala Etnograficzna), następnie przedmioty życia codziennego dawnych mieszczan, szczególnie nawiązujące do epoki, gdy Rawicz rozwijał się jako jeden z najważniejszych ośrodków rzemiosła w XVIII-wiecznej Wielkopolsce (Sala Dawnych Rzemiosł, Sala Bractwa Kurkowego), w końcu ilustracje z dziejów „miasta mundurów” będącego w dwudziestolecie międzywojennym siedzibą elitarnego Korpusu Kadetów.

Na całej ekspozycji są prezentowane oryginalne eksponaty – przedmioty codziennego użytku, dzieła sztuki ludowej, instrumenty, narzędzia, obrazy, fotografie, dokumenty, militaria. Uzupełnienie stanowią elementy scenograficzne, częściowo także będące muzealiami.

Na pierwszej kondygnacji ratusza mieści się Sala Portretowa, czyli dawna Sala Posiedzeń Rady Miejskiej, z cenną kolekcją portretów XVII- i XVIII-wiecznych właścicieli Rawicza, reprezentacyjny gabinet burmistrza (również udostępniany dla zwiedzających) oraz Sala Stanisława Kukła i galeria.

Zwiedzanie rozpoczynamy przy **Punkcie Informacji Turystycznej i Kulturalnej** w holu ratusza. To dawna ratuszowa sień, gdzie kiedyś tętniło handlowe życie miasta. Historię zabytkowej siedziby muzeum przywołują eksponaty zgromadzone we wstępnej części ekspozycji, m.in. przedmioty wydobyte z kuli na wieży zegarowej oraz urzędowe tłoki pieczętnie z pierwszej połowy XX wieku. Z tego samego okresu pochodzi archiwalny plan Rawicza, którego reprodukcję naścienną można tutaj obejrzeć. Plan ilustruje charakterystyczny, szachownicowy układ urbanistyczny – jedną z wyjątkowych cech przestrzeni miejskiej, wyróżniającą Rawicz spośród innych wielkopolskich miast. Ponadto zaznaczono na nim lokalizację najważniejszych rawickich budowli, także tych już nieistniejących, jak synagoga czy kościół klasztorny reformatów.

Muzealną wędrowkę kontynuujemy w rytmie znanych, klasycznych melodii odtwarzanych przez polifon. To unikatowy i jeden z najciekawszych eksponatów w rawickim muzeum. Na przełomie XIX i XX wieku podobne „szafy grające” czyli pozytywki płytowe, były dosyć popularnymi sprzętami w salonach bogatych mieszczan, w kawiarniach, zajazdach czy na dworcach kolejowych. Dźwięk z metalowych płyt wydobywa skomplikowany mechanizm sprężynowy nakręcany korbą, który przetrwał w doskonałym stanie ponad sto lat. Producentem automatu muzycznego prezentowanego na ekspozycji była fabryka „Polyphon Musikwerke” z Lipska.

Sala Etnograficzna

Tematy muzyczne są również obecne w Sali Etnograficznej, poprzez prezentację ludowych instrumentów stanowiących charakterystyczne elementy folkloru południowo-zachodniej Wielkopolski. Żadna kapela na ziemi rawickiej nie mogła funkcjonować bez skrzypiec i dud, grających na nich skrzypków oraz dudziarzy – portret jednego z nich można zobaczyć na ekspozycji. W 2017 roku wielkopolskie tradycje dudziarskie zostały wpisane na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego.

Atmosferę dawnych gospodarstw wiejskich przywołuje aranżacja tradycyjnej kuchni ze sprzętami i naczyniami, w większości sprzed ponad stu lat. Muzealna zagroda ma oczywiście swoich gospodarzy. Z archiwalnej fotografii „spoglądają” na zwiedzających przedwojenne mieszkanki hazackiej miejscowości Wydawy.

Warto zwrócić uwagę na ich stroje, charakterystyczne dla całego mikroregionu Hazów: „jaczki” (sięgające bioder wierzchnie okrycia), pod które zakładano lniane koszule z długimi rękawami obszytymi koronką, ponadto „dyrduny” (szerokie, wełniane spódnice) i wiązane w pasie, krótsze od spódnic płócienne lub tiulowe fartuchy „zapaśnice” z białymi haftami. Odświętne wersje ubiorów wzbogacały trzy- lub czterorzędowe czerwone korale, tiulowe kryzy i czepki, na Hazach ozdabiane misternie haftowanymi motywami kwiatowymi – na ekspozycji prezentowane są jako zawartość skrzyni posagowej.

Hazacy, nazywani także Leśniakami przez kilkaset lat tworzyli swoistą enklawę społeczno-kulturową, gwarową oraz gospodarczą. Przybywali na ziemię rawicką, na leśne i bagienne obszary w dorzeczu Orli i Dąbroczni od XVI do XVIII wieku, głównie z północnych terenów ówczesnego Księstwa Śląskiego. Z tego regionu pochodzi kolejny ciekawy eksponat – ponad stuletni drewniany rower. Również z drewna zostały wykonane dzieła sztuki ludowej prezentowane w Sali Etnograficznej – figury z przydrożnych kapliczek oraz rzeźby rawickiego artysty Romana Pietrasa.

Sala Dawnych Rzemiosł

Przez kilkaset lat Rawicz był „miastem rzemieślników”, znanym w całym regionie, a także poza granicami Wielkopolski ośrodkiem sukiennictwa. Pod koniec XVIII stulecia w rawickich warsztatach pracowało ponad 320 sukienników, a miejscowe cechy zrzeszały mistrzów z około 100 profesji rękodzielniczych. Im dedykowana jest kolejna wystawa stała w Sali Dawnych Rzemiosł.

Dzieje rzemiosła zostały zilustrowane poprzez prezentację oryginalnych narzędzi i maszyn, jakimi jeszcze około sto lat temu posługiwali się przedstawiciele najpopularniejszych rawickich zawodów. Kołowrotki służące do przędzenia wełny i warsztat tkacki sąsiadują tutaj z miechem kowalskim, maszynami kapelusznymi, szewskimi prawidłami, a także zaaranżowanym przy pomocy autentycznego stołu stolarskiego warsztatem stolarza, bednarza i cieśli.

Bardzo cenne są pamiątki cechowe – przedmioty dokumentujące działalność organizacji zrzeszających rzemieślników z poszczególnych branż. Członkowie bractw prowadzili bogate życie towarzyskie, oparte na budowanych przez całe pokolenia tradycjach, rytuałach, zasadach spisanych w specjalnych statutach. Ten zbiór eksponatów należy do najstarszych rawickich muzealiów – na ekspozycji można zobaczyć XVIII-wieczne skrzynie cechowe, kwitariusze bractwa czeladzi szewskiej, tłoki pieczętne, m.in. pieczęć cechu sukienników z 1641 roku, puchary biesiadne, w tym wilkom cechu stolarzy datowany na 1671 rok, czy wykonany z drewna w formie małego bucika emblemat cechu szewców z przełomu XVII i XVIII wieku, pełniący rolę cechowej „wizytówki”.

Sala Bractwa Kurkowego

Pozostając w kręgu tematyki mieszczańskiej przechodzimy na wystawę poświęconą historii jednej z najstarszych lokalnych organizacji społecznych – Bractwa Kurkowego, czyli dawnego Bractwa Strzeleckiego.

Centralne miejsce na ekspozycji w Sali Bractwa Kurkowego im. Romana Rybackiego zajmuje kolekcja przedwojennych tarcz strzeleckich z Rawicza, Jutrosina i Bojanowa. Wykonano je na specjalne okazje – turnieje o tytuł Króla Kurkowego, tradycyjnie organizowane raz w roku, na przełomie maja i czerwca. Oprócz honorowego tytułu ich zwycięzcy otrzymywali nagrody pieniężne, nagrody rzeczowe w postaci srebrnych łyżek stołowych lub kufli piwnych i byli gospodarzami uroczystych biesiad. Przez rok podczas wydarzeń miejskich występowali

z najcenniejszymi trofeami przechodniami – zakładali na szyje srebrny łańcuch królewski z kartuszem herbowym. Na ekspozycji są prezentowane klejnoty brackie z Sarnowy, Miejskiej Górki oraz współczesny z Rawicza. Pierwsze, niezachowane do dzisiaj, insygnia królewskie, podarował rawiczanom założyciel miasta Adam Olbracht z Przyjmy Przyjemski w 1642 roku, przekazując jednocześnie grunt pod budowę strzelnicy. Pierwotną rolę bractwa, do którego należeli dobrze sytuowani mieszcianie, przede wszystkim rzemieślnicy i kupcy, było ćwiczenie umiejętności strzeleckich na wypadek potrzeby obrony miasta przed najazdem. Z czasem jego charakter ewoluował w kierunku organizacji sportowo-towarzyskiej, ale nadal zachowującej koloryt bogatych, historycznych rytuałów. U progu niepodległości rawickie bractwo liczyło ponad 150 członków i miało swoją okazałą siedzibę w wybudowanym w 1903 roku gmachu nowej strzelnicy (obecny Dom Kultury). Jego działalność przerwała okupacja hitlerowska. Stowarzyszenie zostało reaktywowane na krótko w okresie powojennym, a następnie w 1992 roku.

Patronem ekspozycji jest Roman Rybacki (1947-2003), współinicjator reaktywacji rawickiego bractwa, jego wieloletni komendant, zdobywca trofeów królewskich z zawodów na szczeblu lokalnym i ogólnopolskim. Jako pierwszy Polak wywalczył w 2003 roku tytuł kurkowego Króla Europy podczas międzynarodowego turnieju w austriackiej miejscowości Vöcklabruck.

Sala Kadecka

Kolejne ratuszowe pomieszczenie – Salę Kadecką im. podpułkownika Jana Kamińskiego, wypełniają pamiątki przekazane przez byłych wychowanków oraz rodziny absolwentów rawickiego Korpusu Kadetów nr 3/2. To pierwsza i obecnie największa w Polsce ekspozycja w całości poświęcona historii przedwojennych szkół kadeckich, które miały wychowywać „obywateli przenikniętych duchem rycerskim, miłujących tradycję wojska polskiego, przejętych ważnością służby zbrojnej dla Ojczyzny”. Elitarne gimnazjum o profilu wojskowym funkcjonowało w Rawiczu w latach 1925-1939 i niewątpliwie zmieniło oblicze miasta. Po II wojnie światowej jego absolwenci powracali tutaj wielokrotnie, uczestnicząc w kolejnych (organizowanych od 1979 roku) Światowych Zjazdach Kadetów II RP, których współgospodarzem było Muzeum Ziemi Rawickiej. Przywozili archiwalne fotografie, swoje świadectwa szkolne, dokumenty, odznaczenia wojskowe. Obecnie właśnie te pamiątki tworzą unikatową muzealną kolekcję, a część z nich, szczególnie zdjęcia, przenoszą zwiedzających w czasy, gdy ulicami Rawicza maszerowały kadeckie kompanie w galowych granatowych mundurach z emblematem wschodzącego słońca na otokach czapek. Dzięki prezentowanym fotografiom można „zajrzeć” do doskonale wyposażonych, jak na owe czasy, pracowni dydaktycznych, poznać warunki życia w korpusowych koszarach. Prezentowane są oryginalne zeszyty kadetów, a także militaria, bo korpus był szkołą o profilu wojskowym. Zdjęcie wykonane w latach 30. w trakcie egzaminu maturalnego posłużyło do aranżacji kadeckiej sali wykładowej, którą w rawickim korpusie nazywano Salą Rycerską.

Przrzekam uroczyście, że będę
posłuszny moim przełożonym,
że usilnie będę dbał
o rozwój umysłu i ciała,
jako też
o wyrobienie
swego
charakteru,
że niczego
nie
popelnię,
co
mogłoby
mundur

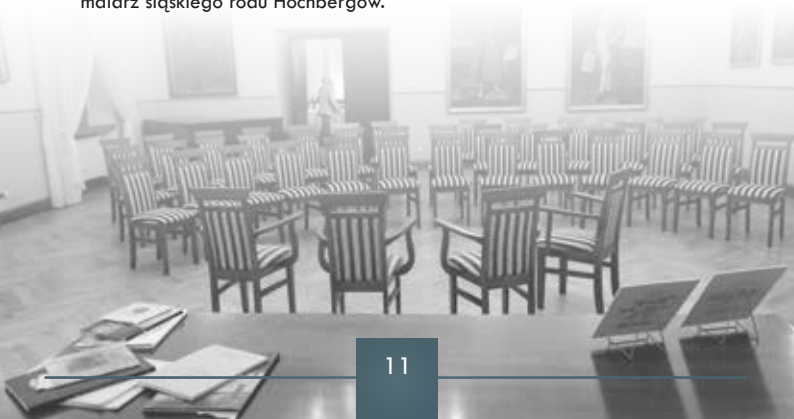

Według dostępnych źródeł naukę w rawickim Korpusie Kadetów ukończyło przed wybuchem wojny 471 młodych ludzi z całej Polski. Ich losy potoczyły się rozmaicie. Większość z nich walczyła na frontach II wojny światowej, w strukturach Armii Krajowej, czy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Znaczna grupa w okresie stalinizmu podzieliła losy „żołnierzy niezłomnych”. W gronie rawickich absolwentów był m.in. jeden z najśłynniejszych działaczy polskiego Podziemia Niepodległościowego, prezes zarządu WiN – pułkownik Łukasz Ciepliński. Pamiątkowe tableau jego rocznika (matura 1934) prezentowane jest na muzealnej ekspozycji. Z kolei obecny patron Sali Kadeckiej, podpułkownik Jan Kamiński ps. „Franek”, to zastępca dowódcy Okręgu Poznańskiego ZWZ-AK, rozstrzelany przez hitlerowców w czerwcu 1944 roku.

Sala Portretowa

Na piętrze ratusza zwiedzający mogą obejrzeć historyczne pomieszczenia reprezentacyjne. Dawna Sala Posiedzeń Rady Miejskiej to obecna Sala Portretowa z kolekcją najcenniejszych i najstarszych muzealnych malowideł. Obrazy sygnowane nazwiskiem autorów Gottloba Knoefvella i Carla Sigmunda Knoefvella zostały namalowane w latach 1762-1780. Są to portrety właścicieli Rawicza: założyciela miasta – Adama Olbrachta z Przyjmy Przyjemskiego, Stanisława Kretkowskiego, Katarzyny Sapieżyny oraz Jana Nepomucena Mycielskiego. Ciekawostką jest fakt, że sportretowano nie tylko postaci pierwszego oraz ostatniego „pana dziedzicznego” w dziejach grodu z niedźwiedziem w herbie, ale również samo miasto. Na dwóch największych obrazach zostały uwiecznione panoramy XVII- i XVIII-wiecznego Rawicza z wieżami zboru ewangelickiego, ratusza, wiatrakami, obecnie nieistniejącym barokowym pałacem.

Fundatorka ratusza, rawicka „biała dama”, czyli Katarzyna Agnieszka Ludwika Sapieżyna została przedstawiona w pozie dostojnej matrony – na obrazie Carla Knoefvella w gronostajowym płaszczu, z diademem książęcym na głowie; na drugim portrecie namalowanym przez nieznanego autora, wzorowanym prawdopodobnie na epitafium – w stroju nieco skromniejszym. „Comtesse de Sapieha”, pani na Rawiczu, Cieszkowie, Koźminie, Radlinie, bynajmniej skromną postacią nie była. Wiodła burzliwe życie uczuciowe, wywoływała skandale obyczajowe i łamała konwenanse swojej epoki. Pierwszy związek małżeński, z najbliższym kuzynem Michałem Antonim Sapiehą został zawarty bez wymaganej dyspensy kościelnej i po kilku latach unieważniony z inicjatywy samej Sapieżyny. Zaledwie dwa lata po rozwodzie księżna pojęła za męża – „potajemnie, acz godziwie” – swojego osobistego kamerdynera Wojciecha Pawła Żywnego z czeskiej Pragi. W biografii dziedziczki Rawicza należy również wpisać wieloletnie spory rodzinne o majątek, zaangażowanie w sprawy polityczne regionu, a pod koniec życia etap całkowitej przemiany związanej z wstąpieniem do zgromadzenia świeckich franciszkanek. Temperament odziedziczyła księżna Sapieżyna ponoć po ojcu – prezentowany w ratuszowej galerii portret Jana Kazimierza Sapiehy namalował Zachariasz Ziegler, nadworny malarz śląskiego rodu Hochbergów.

Najstarszy muzealny portret jest datowany na 1652 rok i przedstawia Mikołaja Aleksandra Kostkę, drugiego w kolejności chronologicznej właściciela Rawicza, zięcia Adama Olbrachta Przyjemskiego. Z kolei na obrazie dwudziestowiecznym, namalowanym w 1925 roku przez rawickiego malarza Władysława Sanoka został sportretowany przedwojenny burmistrz Rawicza – Kazimierz Ludwik Czyszewski (1892-1962). To jedna z ważniejszych i ciekawszych postaci w historii Wielkopolski w dwudziestolecu międzywojennym – powstaniec wielkopolski, sekretarz województwa poznańskiego, samorządowiec, poseł, działacz społeczny i polityk. Czyszewski był włodarzem nie tylko Rawicza, ale w latach trzydziestych również Grodziska Wielkopolskiego i Mogilna. Jedną z jego największych zasług było zaangażowanie w utworzenie rawickiego Korpusu Kadetów.

Historyczny Gabinet Burmistrza

Od czasu budowy pierwszego drewnianego ratusza w 1639 roku do połowy XX wieku budynek stanowił siedzibę władz miasta. Tutaj obradowały tzw. „trzy porządki”, mieszczanie załatwiali najważniejsze sprawy urzędowe dotyczące życia społecznego oraz gospodarczego. Jak zanotowano w miejskich kronikach, w 1640 roku rajcy z burmistrzem urzędowali w ratuszu dwa razy w tygodniu, w środy i piątki, przy czym zastrzegali sobie, aby „w pozostałe dni ich nie niepokojono”. Dwieście, trzysta lat później wypełniali swoje obowiązki zapewne z większą sumiennością. Dawne funkcje ratusza przywołuje aranżacja historycznego gabinetu burmistrza, w pomieszczeniu przy Sali Portretowej. Dzięki zachowanym w muzeum archiwalnym planom architektonicznym budynku (reprodukcję jednego z nich można zobaczyć na stałej ekspozycji), wiemy, że władarz rezydował właśnie w tym pomieszczeniu od XIX wieku. Z gabinetem sąsiadował wówczas sekretariat i pokój gońca – obecnie muzealne archiwum. W gabinecie można obejrzeć komplet bogato rzeźbionych mebli dębowych, kolekcję secesyjnego szkła śląskiego, portrety Tytusa Działyńskiego i hrabiny Zofii z Czartoryskich Zamoyskiej – osób spokrewnionych z przedstawicielami rodu Czartoryskich z Sielca Starego koło Jutrosina, a także pianino marki Ecke – to wyjątkowy instrument, ponieważ został wyprodukowany przed II wojną światową w Rawiczu, gdzie od 1929 roku funkcjonowała filia znanej w całej Europie niemieckiej Fabryki Fortepianów i Pianin Artura Ecke.

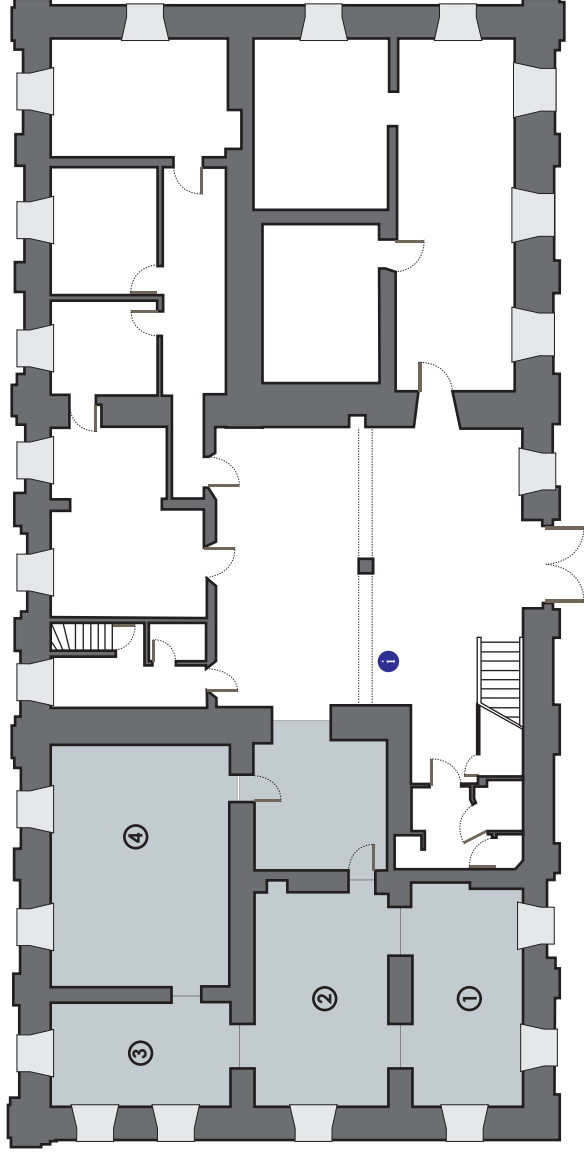

Sala Stanisława Kukli

Z muzealną salą wystaw czasowych, w której odbywają się cykliczne wernisaże twórców reprezentujących rozmaite dziedziny sztuki współczesnej, sąsiaduje galeria obrazów Stanisława Kukli (1919-1992), znanego malarza, pedagoga związanego z ziemią rawicką, a przede wszystkim okolicami Pakosławia. Artysta urodził się w Chojnie. Po II wojnie światowej studiował najpierw w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych we Wrocławiu, następnie kontynuował naukę w Akademii Sztuk Plastycznych w Krakowie oraz Instytucie Malarstwa, Rzeźby i Architektury ASP w Leningradzie (Petersburg). Przez wiele lat pracował jako nauczyciel rysunku i malarstwa w Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych we Wrocławiu. Dolnośląskie krajobrazy, wrocławskie zabytki, ale też martwe natury z kwiatami były często powtarzanymi motywami jego obrazów, malowanych w stylu realizmu oraz impresjonizmu. Kukla zasłynął jako wybitny pejzażysta, „mistrz światłocienia”. Osobny rozdział tematyczny w jego dorobku stanowią pejzaże stron rodzinnych. Artysta często przyjeżdżał na plenery w okolice Jutrosina, Pakosławia i Dubina. Ze szczególnym upodobaniem malował aleje starych drzew w Golejewku oraz Osieku, w różnych porach roku. W Osieku miał swoją pracownię nazywaną „Kuklówką”, gdzie spędził ostatnie lata życia.

Widok pomieszczeń PARTER Muzeum Ziemi Rawickiej

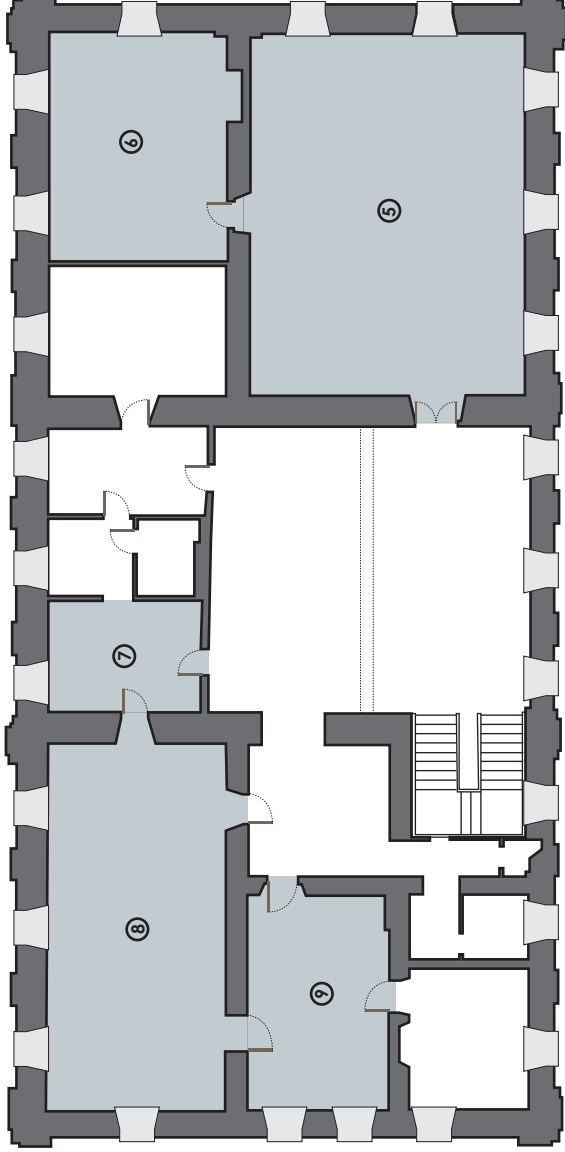
i PUNKT INFORMACJI

TURYSTYCZNEJ i KULTURALNEJ

- 1** SALA ETNOGRAFICZNA
- 2** SALA DAWNYCH RZEMIOSŁ
- 3** SALA BRACTWA KURKOWEGO
- 4** SALA KADECKA

Widok pomieszczeń PIĘTRO Muzeum Ziemi Rawickiej

- ⑤ SALA PORTRETOWA
- ⑥ HISTORYCZNY GABINET BURMISTRZA
- ⑦ SALA STANISŁAWA KUKLI
- ⑧ GALERIA
- ⑨ BIBLIOTEKA

MUZEUM
ZIEMI RAWICKIEJ

Punkt Informacji Turystycznej i Kulturalnej

Ratusz, Rynek 1

63-900 Rawicz

mzr@rawicz.eu

tel. 65 545 35 75

www.muzeum.rawicz.pl